

ARKEOL. OS. 250/19.12.2007 M

HEINOLA TÄHTINIEMI

ARKEOLOGINEN INVENTOINTI

Lahden kaupunginmuseo
2007

Sisällysluettelo

1. Johdanto	2
2. Kohdekuvaukset	4
3. Päätelmät	9
4. Luettelo mustavalkonegatiiveista	10

1. Johdanto

UPM-Kymmene Oyj tilasi Lahden kaupunginmuseolta syksyllä 2007 arkeologisen inventoinnin Heinolan Tähtiniemeen. Tähtiniemi sijaitsee Heinolan kaupungin keskustan länsipuolella, noin kolmen kilometrin päässä keskustasta (ks. kartta 1, s. 4). Niemi on kokonaisuudessaan noin kilometrin levyinen ja kolmen kilometrin pituinen – niemi työntyy Ruotsalainen-järveen etelästä. Arkeologisen inventoinnin kattava alue rajautui Tähtiniemen poikki kulkevan Lahti–Heinola moottoritien länsipuolelle, moottoritieellä olevan Heinolan eteläisen liittymän pohjoispuolelle. Tutkimusalueen pituus on noin kolme kilometriä ja leveys noin 700 metriä.

Lahden kaupunginmuseo teki syys–lokakuussa 2007 Heinolan kaupungin tilaamana osana Laajalahden osayleiskaavatyötä arkeologisen inventoinnin Ruotsalaisen ranta-alueilla Tähtiniemen pohjoispuolella – inventointi kattoi toki muitakin alueita. Tuossa inventoinnissa löytyi kolme uutta suojelukohdetta Ruotsalaisen rannoilta. Vaikka Tähtiniemestä ei tunnettu entuudestaan yhtään historiallisen tai esihistoriallisen ajan muinaisjäännöstä, antoivat aikaisemmat inventoinnit riittävät perustelut tutkia myös Tähtiniemen aluetta sekä odotusarvon siitä, että Tähtiniemestäkin on mahdollista löytää suojeltavia arkeologisen kulttuuriperinnön kohteita.

Maastotyöt Tähtiniemessä tehtiin 22.–23.10. ja 5.11.2007. Sää oli jokaisena tutkimuspäivänä kuulas ja kuiva. Maastoa tutkittiin sekä kairaamalla että kaivamalla lapiolla koepistoja potentiaalisimpiin paikkoihin. Havainnot dokumentoitiin valokuvaamalla sekä sanallisesti. Kaikki Tähtiniemen rannat tarkastettiin.

Inventointiaikana Tähtiniemen pohjoispäässä oli metsäkone nostamassa aukkohakkuun jälkeen kantoja ylös. Harvennus- ja aukkohakkuualueita oli niemessä muuallakin. Niemi on kauttaaltaan hyvin kallioinen ja kivikkoinen – länsirannalla on useita kalliojyrkänteitä ja kalliopaljastumia. Tähtiniemessä ei ole mitään rakennuskantaa. Yksi metsätie kulkee niemen poikki ja siitä erkanee niemen puolivälissä moottoritien alittava tie niemen itärannan suuntaan. Metsäkoneiden tekemiä ajouria niemessä oli. Ainoa voimakkaan maankäytön alue sijaitsi aivan Tähtiniemen lounaiskulmassa, missä Apajalahden itärannalle oli rakennettu laaja tasainen hiekka-/sorakenttä ja sille kulkeva pengertie. Tie johti Apajalahdenvuoren sisään tehtyyn tunneliin. Tunnelin suulla kasvoi pieniä puita, minkä perusteella tunneli on ollut hylättyinä erittäin pitkään.

Inventoinnista ja sen suunnittelusta sekä raportoinnista vastasivat FT Hannu Takala ja fil.yo. Anna-Riikka Vadén Lahden kaupunginmuseolta.

Lahdessa 16.11.2007

Hannu Takala

2. Kohdekuvaukset

2.1. Tähtiniemen kärki (*uusi kohde*)

<u>Kunta</u>	<u>Kylä</u>	<u>Nimi</u>	<u>Peruskartta</u>	<u>p/i/z</u>
Heinola	Jyränkö	Tähtiniemen kärki	3112 09 Ruotsalainen	6790 27 3446 15 noin 80

<u>Mj-laji</u>	<u>Mj-tunnus</u>	<u>Ajoitus</u>	<u>Lkm</u>	<u>Lk</u>
Kivirakenteet; röykkiöt	-	Ajoittamaton	4	II (<i>ehdotus</i>)

Kohde ja ympäristö

Kohde sijaitsee noin kolme kilometriä Heinolan kirkolta luoteeseen, Ruotsalaiseen etelästä työntyvässä Tähtiniemessä, niemen pohjoispäässä. Röykkiöt sijaitsevat noin 200 metrin päässä Tähtiniemen kärjestä, kärjen itäpuolella. Tähtiniemenkärjen kaakkoispuolella on pieni lahti, jonka länsi- ja lounaispuolella röykkiöt ovat koilliseen viettävällä rinteellä. Lahden pohjukkaan laskee pieni pohjois-etelä-suuntainen oja, jonka vetinen notko erottaa sen molemmin puolin olevat moreenirinteet. Maaperä paikalla on kivistä moreenia ja alue vastikään on avohakattu.

Havainnot

Paikalla on neljä matalaa ja sammaloitunutta röykkiötä. Röykkiöt ovat muodoltaan pyöreähköjä ja kekomaisia. Kaikkien röykkiöiden halkaisija on noin 2 metriä ja korkeus 0,5 metriä. Röykkiöt on ladottu käsivoimilla liikuteltavan kokoisista kivistä. Röykkiöt sijaitsevat noin 4–5 metrin etäisyydellä toisistaan ja niistä kaksi on osin metsäkoneen vahingoittamia. Sijaintinsa ja muotonsa perusteella röykkiöt voivat olla kaskiröykkiöitä.

Edellä kuvattujen röykkiöiden läheisyydessä on myös yksi epävarma röykkiö. Epävarma röykkiö sijaitsee noin 50 metrin päässä muista röykkiöistä, lahden pohjukkaan laskevan pienen ojan koillispuolella. Mahdollinen röykkiö on lahden itäpuoleiseen pieneen niemeen johtavalla polulla, joka kulkee röykkiön yli.

Tutkimukset: Inv. 2007 Hannu Takala & Anna-Riikka Vaden

Kartta: Kartta 2, s. 8.

Valokuvat: LKM 134826: 1–3

2.2. Tähtiniemen koillisranta (uusi kohde)

<u>Kunta</u>	<u>Kylä</u>	<u>Nimi</u>	<u>Peruskartta</u>	<u>p/i/z</u>
Heinola	Jyränkö	Tähtiniemen koillisranta	3112 09 Ruotsalainen	6790 22 3446 28 noin 75

<u>Mj-laji</u>	<u>Mj-tunnus</u>	<u>Ajoitus</u>	<u>Lkm</u>	<u>Lk</u>
Kivirakenteet; röykkiöt	-	Ajoittamaton	1	II (ehdotus)

Kohde ja ympäristö

Kohde sijaitsee noin 2,7 kilometriä Heinolan kirkolta luoteeseen, Ruotsalaiseen etelästä työntyvässä Tähtiniemessä, niemen pohjoisosassa. Röykkiö on niemen koillisrannalla noin 300 metrin päässä Tähtiniemenkärjestä kaakkoon. Kohde on kohti rantaa, koillista, viettävällä rinteellä vajaan 10 metrin päässä rannasta. Rinne muodostaa röykkiön yläpuolella vanhan rantatörmän. Kohteen ympäristö on kivikkoista moreenimaata ja kasvillisuus rantakaistaleella on mäntyvaltaista sekametsää. Ylemmänä rinteellä, rantatörmän päällä, on laaja hakkuuaukea.

Havainnot

Paikalla on soikion muotoinen röykkiö, jonka pituus koillis-lounais-suunnassa on noin kolme metriä ja leveys noin kaksi metriä. Luonnostaan kivikkoisen ympäristön vuoksi röykkiön rajoja on hankala määrittellä. Röykkiön korkeus vaihtelee 0,5 ja metrin välillä ja se on korkeimmillaan lounaispäässä. Röykkiön kivet ovat kohtalaisen suuria kooltaan noin 20–50 cm. Suurimmat kivet ovat röykkiön lounaispäässä.

Röykkiön kivet ovat sammaleen ja jäkälän peittämiä. Röykkiön rannanpuoleinen koillispääty on romahtanut ja kiviä on vierinyt alarinteeseen. Röykkiön ajoitusta tai käyttötarkoitusta ei pystytty inventoinnissa määrittelemään.

Tutkimukset: Inv. 2007 Hannu Takala & Anna-Riikka Vaden

Kartta: Kartta 2, s. 8.

Valokuvat: LKM 134826: 4–6

2.3. Tähtiniemen lounaisranta

<u>Kunta</u>	<u>Kylä</u>	<u>Nimi</u>	<u>Peruskartta</u>	<u>p/i/z</u>
Heinola	Jyränkö	Tähtiniemen lounaisranta	3112 08 Heinola	6788 18 3445 84 noin 75

<u>Mj-laji</u>	<u>Mj-tunnus</u>	<u>Ajoitus</u>	<u>Lkm</u>	<u>Lk</u>
Kivirakenteet; röykkiöt	-	Ajoittamaton	1	II (ehdotus)

Kohde ja ympäristö

Kohde sijaitsee noin 2,5 kilometriä Heinolan kirkolta länsilounaaseen, Ruotsalaiseen etelästä työntyvässä Tähtiniemessä, niemen eteläosassa. Röykkiö on niemen lounaisrannalla, Tähtiniemen ja Hevossaaren välissä olevan Ylä-Uittimensalmen eteläkaakkoispuolella ja noin 700 metrin päässä Heinolan moottoritiestä länteen. Kohde on aivan rantaviivalla ja sen vieritse kulkee rantaa myötäilevä polku. Maasto on paikalla kivikkoista ja järveä kohti, länteen ja lounaaseen, viettävää rinnettä. Röykkiön itäpuolella, rinteen laella, on suurista kivistä koostuva luonnon kivikko. Kasvillisuus rantavyöhykkeessä on pääasiassa mäntyä ja varpukasvillisuutta, rantavyöhykkeen itäpuolella on hakkuuaukea.

Havainnot

Paikalla on muodoltaan pyöreähkö ja kekomainen röykkiö. Röykkiö on kooltaan noin 4 x 3 metriä ja sen korkeus on noin metrin. Röykkiön korkein kohta on sen keskellä. Röykkiö on ladottu siististi lähes ympyrän muotoon noin 10–50 cm:n kokoisista kivistä. Röykkiön kivet ovat jäkälän ja osin sammaleen peitossa. Röykkiö on täysin ehjä ja varsin hyvin säilynyt, ja se erottuu hyvin maastosta.

Röykkiön sijainti aivan rantaviivalla viittaa siihen, että se on mahdollisesti varsin nuori, tosin kivien jäkälä ja sammalpeitteestä päätellen ei kuitenkaan aivan viimeaikoina tehty. Röykkiön ajoitus tai käyttötarkoitus ei selvinnyt inventoinnissa, mahdollisesti röykkiö voi olla raja- tai merimerkki. Röykkiön löytyessä sen päälle oli nostettu katiska.

Tutkimukset: Inv. 2007 Hannu Takala & Anna-Riikka Vaden

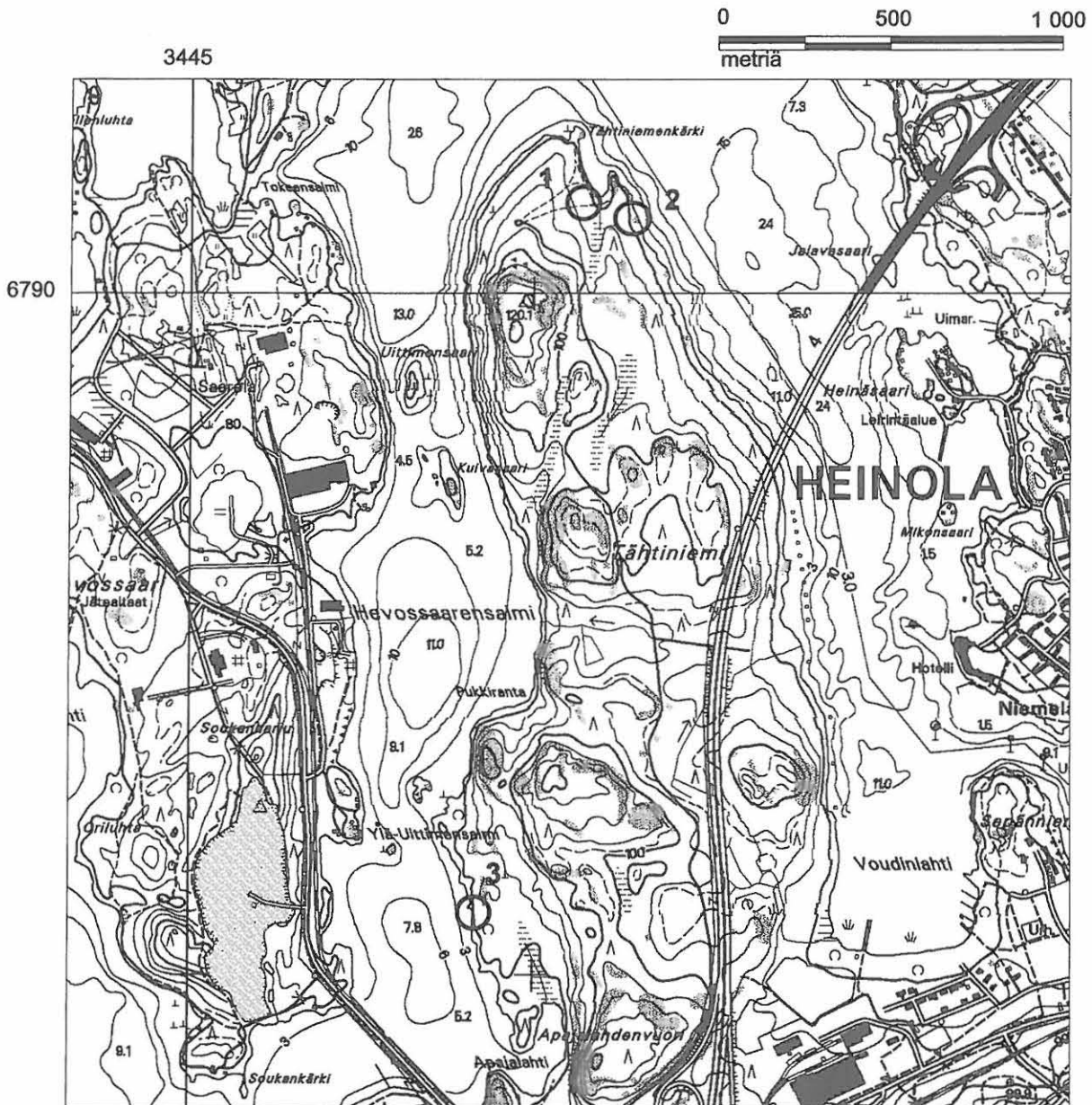
Kartta: Kartta 2, s. 8.

Valokuvat: LKM 134826: 7–8

HEINOLA TÄHTINIEMEN ALUEEN INVENTOINTI 2007
Peruskarttaote 3112 08 Heinola ja 3112 09 Ruotsalainen

Kartta 2

Mk 1:20 000

Ote peruskartoista 3112 08 Heinola ja 3112 09 Ruotsalainen (Mk 1:20 000)
Perus-CD ja Käyrät-CD, Häme. Maanmittauslaitos 2001.

1. Tähtiniemen kärki, ajoittamattomia röykkiöitä
2. Tähtiniemen koillisranta, ajoittamaton röykkiö
3. Tähtiniemen lounaisranta, ajoittamaton röykkiö

3. Päätelmät

Inventoinnissa löytyi kaikkiaan kolme tarkemmin ajoittamatonta röykkiötä (ks. kartta 2, s. 8). Kaikille on inventoijien ehdotuksena annettu Muinaismuistolakiin perustuva II luokan suojelustatus. Kohteet on otettava huomioon alueen jatkokäyttöä suunniteltaessa ja metsänraivauksen mahdollisesti jatkuessa. Kohteet on merkittävä alueen tuleviin kaavakarttoihin sm-merkinnällä.

4. Luettelo mustavalkonegatiiveista

Alkuperäisiä negatiiveja säilytetään Lahden kaupunginmuseon kuva-arkistossa.
Valokuvaajat: AV = Anna-Riikka Vaden, HT = Hannu Takala

<u>Numero</u>	<u>Aihe</u>	<u>Kuvaussuunta</u>	<u>Kuvaaja</u>	<u>Päivämäärä</u>
LKM 134826: 1	Tähtiniemen kärki. Ajoittamattomia rökkiöitä.	Lounaasta	AV	22.10.2007
2	Tähtiniemen kärki. Ajoittamattomia rökkiöitä.	Lounaasta	AV	22.10.2007
3	Tähtiniemen kärki. Ajoittamattomia rökkiöitä.	Koillisesta	AV	22.10.2007
4	Tähtiniemen koillisranta. Työkuva.		HT	22.10.2007
5	Tähtiniemen koillisranta. Ajoittamaton rökkiö.	Koillisesta	HT	22.10.2007
6	Tähtiniemen koillisranta. Ajoittamaton rökkiö.	Koillisesta	HT	22.10.2007
7	Tähtiniemen lounaisranta. Ajoittamaton rökkiö.	Eteläkaakosta	AV	23.10.2007
8	Tähtiniemen lounaisranta. Ajoittamaton rökkiö.	Eteläkaakosta	AV	23.10.2007